

Аннотация. Рассмотрены теоретические и практические актуальные аспекты евроинтеграционных процессов в банковской системе Украины. Теоретически обоснована эффективность функционирования банковской системы в условиях евроинтеграции и разработанные методические рекомендации относительно их внедрения.

Ключевые слова: банковская система, евроинтеграция, глобализация, активы, капитал

Summary. The theoretical and practical актуальні aspects of eurointegration processes are considered in the banking system of Ukraine. In theory efficiency of functioning of the banking system is grounded in the conditions of eurointegration and methodical recommendations are developed in relation to their introduction.

Keywords: banking system, eurointegration, globalyzacyya, assets, kapytal

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.

УДК 330.342:656.2

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ «САМОДОСТАТНОСТІ» ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Зоріна О.І., к.т.н., доцент (УкрДАЗТ)

У статті розглядаються сутність та поняття «самодостатність» системи та економічної зокрема.

Ключові слова: самодостатність, цілісність, система, економічна система, транспортна система

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. В ринкових умовах регулювання економіки відбувається через конкуренцію, яка сприяє витісненню з виробництва неефективних виробництв, стимулює виробництво тих товарів та послуг, на які є попит, постійно примушує виробників скорочувати витрати, знижувати ціну і підвищувати якість товарів і послуг. Залізнична галузь має бути адаптована до функціонування в умовах ринкових відносин, коли на ринку транспортних послуг посилюється конкурентна боротьба між різними видами транспорту, скорочуються обсяги державних замовлень на перевезення, в бюджеті майже не передбачаються кошти на розвиток залізничного транспорту.

Це зумовлює створення нового більш досконалого механізму оцінки ефективності функціонування транспортних систем та залізничного транспорту зокрема, і потребує теоретичного осмислення та наукового визначення сутності сучасного поняття «самодостатності» залізничного транспорту. Для цього доцільно спочатку проаналізувати сутність

«самодостатності» будь-якої системи і економічної зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Збагаченню понятійно-категоріального апарату транспортно-економічної науки присвятили свої праці такі відомі вчені як Дикань В.Л. [1], Калабухін Ю.Є. [2], Чебанова Н.В. [3], Колесникова Н.М. [4] та ін.. Проте незважаючи на велику кількість публікацій щодо теоретично-методологічних і практичних основ оцінки ефективності функціонування транспортних систем дотепер нерозв'язаними залишаються проблеми забезпечення так званої «самодостатності» транспортних систем в умовах необхідності забезпечення постійної адаптації залізничного транспорту до посилення міжгалузевої конкуренції, які відкривають нові напрямки досліджень в економіці залізничного транспорту. Дослідженням поняття «самодостатності» займалися такі філософи як Буран О.В. [6], Беляев М.І. [7]. Поняття "самодостатність" в основному використовується в теперішній час стосовно особи людини, причому досить широко, не замислюючись, що розуміється

під ним. Стосовно економіки його застосовують досить рідко. Стосовно транспорту поняття "самодостатність" не використовується взагалі. Тому першим кроком для визначення сутності самодостатності транспортних систем є аналіз існуючих визначень загальної самодостатності та самодостатності систем.

Метою статті є розкриття сутності поняття «самодостатності» будь-якої системи та економічної зокрема.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо сутність "самодостатності" та проаналізуємо існуючі визначення цього поняття.

Відповідно [5] самодостатній – це:

1) забезпечуючий достатні умови для когось – чого – небудь без притягання чогось-небудь іншого, додаткового;

2) який володіє великим ступенем внутрішньої незалежності.

Іншими словами, самодостатній- що володіє власним, самостійним значенням, досить значний сам по собі, цільний, незалежний.

Самодостатність - це здатність системи відтворювати себе при наявності необхідних зовнішніх умов [6].

Не слід плутати самодостатність з ізольованістю. Самодостатність може існувати тільки у відкритих (незамкнутих) об'єктах, і має на увазі, що об'єкт зберігає свою цілісність при зовнішніх впливах, і для цього він (об'єкт) «доцільно реагує» на «зовнішні обставини».

Існує декілька рівней «самодостатності».

Перший рівень самодостатності має на увазі, що все необхідне для прояву доцільної дії присутнє в даному об'єкті.

Другий рівень самодостатності полягає в тому, що об'єкт не тільки доцільно діє в "полі реальності", але і здатний змінювати це поле.

Якщо проаналізувати усі наведені визначення «самодостатності» можна зробити висновок, що це поняття дуже тісно пов'язано з іншим - цілісністю.

З іншого боку, коли говорять про цілісність, то існує думка, що немає цілісності - немає системи [7]. При руйнуванні система розпадається на окремі підсистеми, які, знаходячи «незалежність», можуть знову стати цілісними системами. Однак можуть і не стати. У цьому випадку вони будуть залежними («маріонетками») від інших систем або підсистем, будучи їхньою нерозривною частиною.

Цілісність і самодостатність визначають межі верхньої й нижньої границі будь-якої системи. Поки система існує в заданих межах, вона є системою, як таковою.

Категорія «абсолютної цілісності» у всіх цілісних системах має значення «1» (Одиниця). Ця категорія використовується стосовно систем, безпосередньо вкладених у дану. Далі абсолютну цілісність будемо називати просто цілісністю. Підхід до поняття цілісності, як до системи, що володіє зовнішньою або внутрішньою подвійністю, виводить саме поняття цілісності з категорії чисто філософської, у категорію природно-наукову.

Поряд з абсолютною цілісністю, природні операційні механізми породжують і відносну цілісність. Ця категорія застосовується стосовно системи, у яку вона безпосередньо вкладена. При цьому дана категорія характеризує нижню границю цілісності, у частках від одиниці й має чисельне значення не менш 2/3. Ця оцінка збігається з поняттям «самодостатність». Із пропорції 2/3:1/3 слідує, що будь-яка система буде самодостатньою, якщо із всієї сукупності цільових функцій системи 2/3 з них система реалізує повністю самостійно.

Так у соціальних системах, при прийнятті відповідальних рішень використовується кваліфікована більшість голосів - 2/3. Ця ж пропорція характеризує в цілому й незалежність будь-якої держави від впливу інших культур, іноземних капіталів, матеріальних і духовних цінностей.

Ця ж пропорція характеризує діяльність центральної нервової системи, у якій 1/3 доводиться на умовні рефлексії й 2/3 - на безумовні рефлексії. Свідомість людини, що характеризує його самодостатність, на 2/3 визначається його підсвідомістю.

Для самодостатності економічних систем необхідно, щоб потреба в ресурсах на 2/3 реалізовувалася за рахунок внутрішніх ресурсів (самофінансування, самосплачуваність...). Подібні приклади самодостатності систем можна продовжувати нескінченно.

Тенденції розвитку людства свідчать про те, що сучасні країни й держави переплетені між собою складовою системою економічної, політичної, соціальної і безлічі інших взаємозв'язків. Вони взаємозалежні один від одного, тому вони не можуть бути повністю незалежні один від одного. Вони можуть бути тільки самодостатніми.

Таким чином, зв'язок цілісності та самодостатності можна представити в наступному вигляді:

$$\frac{\text{Цілісність}}{1} = \frac{1}{\text{Самодостатність}} \quad (1)$$

Самодостатні системи мають властивості незалежного виконання своїх внутрішніх функцій від зовнішніх впливів, за винятком однієї або декількох «обраних» системою для цієї мети її

оболонок, що є відповідальними за таку взаємодію. Якщо границя цілісності буде менше необхідної для самодостатності, то система не буде цілісною й буде практично являти собою тільки частину деякої самостійної підсистеми (системи). Цілісність і самодостатність тісно взаємозалежні між собою відносини, взаємодаткові. Цілісність і самодостатність характеризують властивості головної ланки будь-якої системи, незалежно від її природи.

Висновки даного дослідження. Розвиток теорії та практики оцінки економічної ефективності функціонування транспортних систем та залізничного транспорту зокрема вимагає розширення понятійного апарату, розробки категоріального інструментарія наукових досліджень, що збагачують потенціал теоретико-методологічних основ сучасної транспортно-економічної науки. У зв'язку з цим виникає необхідність проведення досліджень, пов'язаних з розробкою нових економічних понять і категорій, що створюють умови подальшого розвитку теорії, методології та практики оцінки економічної ефективності функціонування транспортних систем та залізничного транспорту зокрема.

Отже, потреби розвитку теорії та практики оцінки ефективності на залізничному транспорті, викликані реформуванням залізничного транспорту та створенням ринково орієнтованої інтегрованої системи залізничних перевезень, зумовили необхідність введення нового поняття – «самодостатності» транспортних систем. У статті зроблено перший крок для цього, а саме: проаналізовано існуючі визначення та розкрита

сутність «самодостатності» та «самодостатності» системи і економічної зокрема.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дикань В.Л. Забезпечення конкурентостійкості підприємства. Монографія. [Текст] / В.Л.Дикань // Харків: Основа, 1995.
2. Калабухін Ю.Є. Теоретичні положення оцінки техніко-економічних показників функціонування тягового рухомого складу протягом життєвого циклу [Текст] / Калабухін Ю.Є., Білецький Ю.В. // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. Даля В. - № 1 (143). – Ч. 2. – 2010. – С. 75 – 80.
3. Чебанова Н.В. Визначення конкурентоспроможності, її види, показники, методи дослідження [Текст] / Н.В.Чебанова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2008. - № 23. – С. 118 – 122.
4. Колесникова Н.М. Передумови формування адаптивно-гармонізаційного механізму ціноутворення в інтегрованій системі залізничних перевезень [Текст] / Н.М.Колесникова // Вісник економіки транспорту і промисловості Укр. держ. акад. заліз. трансп. – № 13. – 2006. – С. 152 – 158.
5. Современный толковый словарь русского языка [Текст] – М.: Ридер Дайджест, 2004. – С. 716.
6. Буран Е.В. О самодостаточности [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zhurnal.lib.ru/b/buran_e_w/sam.shtml.
7. Беляев М.И. Милология [Текст] / М.И.Беляев. – М., 2006. – С. 137.

Аннотация. В статье рассматриваются сущность и понятие «самодостаточность» системы и экономической в частности.

Ключевые слова: самодостаточность, целостность, система, экономическая система, транспортная система.

Summary. In the article a essence and concept of "all-sufficientness" of the system are examined and economic in particular. Ключові слова:

Keywords: all-sufficientness, chelestnost, system, economic system, transport system.

Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Сиволовська О.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.